

θισμὸς ἠλεκτρικὸς ἢ ἄλλος, τῶν νεύρων τῆς ὀσφρήσεως, γεννᾷ ἐν τῷ πνεύματι ἡμῶν τὴν αἰσθησιν τῆς ὀσμῆς, καίτοι οὐδὲν ὀσμῆρες μόνον παρεισέφρυσεν ἐν τῷ φαινομένῳ. Ἡ αἰσθησις ἄρα φαίνεται ἐξαρτωμένη ἰδίως ἐκ τῆς φύσεως τοῦ αἰσθητικοῦ νεύρου. Ὁ ἐκτὸς ἡμῶν κόσμος φαίνεται συνεργῶν εἰς τὴν λειτουργίαν ταύτην μόνον διότι θέτει εἰς κίνησιν τὰς νευρώδεις ἴνας καὶ οὐδὲν πλειότερον. Καὶ τοῦτο δὲ, ἡ ἐξωθεν δηλαδὴ ὤθησις, δὲν εἶναι ἀπαρσιτήτως ἀναγκαία, διότι κοιμώμενοι ἢ ὑπὸ τρέλλας κατειλημμένοι, αἰσθανόμεθα ὀσφρῆσιν μὴ ἀνταποκρινομένην πρὸς ἐξωτερικὴν αἰτίαν. Καὶ ὁμοίως, νομίζω, ὅτι δύναται τις νὰ χωρίσῃ ὅ,τι συμβαίνει ἐν τῇ ἀληθῇ παραφροσύνῃ ἀπὸ ὅ,τι ἀποτελεῖ μέρος πραγματικῆς ἀντιλήψεως τοῦ νοός· ὅτι ὑπάρχουσιν ἐκτὸς ἡμῶν αἰτίαι χωρισταὶ τῶν ἐν ἡμῖν αἰσθήσεων. Οὐδεὶς πυρρωνισμὸς, οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπερίσχυσεν οὔτε θὰ ὑπερισχίσῃ ποτὲ κατὰ τοῦ τρανοῦ τεκμηρίου τούτου ἐνεργείας ὑπαρχούσης ἐν τῷ βάθει τοῦ ἀτόμου ἡμῶν. Πῶς ὁμοίως νὰ ἐξηγήσῃ τις τὴν κατ' ἐπιφάνειαν ἀντίθεσιν ταύτην; Οὐχί, ἀντίθεσις πράγματι δὲν ὑπάρχει. Παρατηρήσατε τῷ ὄντι, ὅτι ἂν αἱ αἰτίαι αἱ μᾶλλον διαφέρουσιν ἀλλήλων δύνανται νὰ προκαλέσωσιν ἐν ἡμῖν μίαν καὶ τὴν αὐτὴν αἰσθησιν καὶ νὰ μᾶς ἐξαπατήσωσιν ἐπὶ τοῦ ἐξω κόσμου, ἢ ψυχῇ ἡμῶν οὐδέποτε ἐξαπατᾶται. Ἡ ψυχὴ γινώσκει κάλλιστα νὰ ἐπαναφέρῃ, κατὰ τὰς περιστάσεις, τὴν αὐτὴν ταύτην αἰσθησιν εἰς τὰς ἀπ' ἀλλήλων διαφερούσας αἰτίας, αἵτινες τὴν προεκάλεσαν· αἱ αἰτίαι τουτέστιν, αἱ συνενούμεναι καὶ συγχεόμεναι ἐν τῇ καθαρῶς φυσιολογικῇ ἐνεργείᾳ, τῆς αἰσθήσεως, διακρίνονται καὶ χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων ἐν τῇ ψυχολογικῇ ἐνεργείᾳ, διὰ τῆς ὁποίας ἡ ψυχὴ ἡμῶν τὰς ἀναγνωρίζει καὶ τὰς ἀντιλαμβάνεται διακεκριμένας. Ἄν, ἵνα τὰς γνωρίσωμεν, δὲν εἴχομεν εἰμὴ τὴν ἀπάθειαν καὶ ἄγνοιαν τῶν αἰσθήσεων ἡμῶν, οὐδεμίαν ἐξαιρέτητα ἠθέλομεν ἔχει περὶ τοῦ πράγματος· ἡ σοφὸς ὁμοίως τῆς ψυχῆς ἐνεργητικότης οὐ μόνον δύναται νὰ ἐπιβεβαιώσῃ

τὴν πραγματικότητα τῶν ἐντὸς ἀντικειμένων, διὰ λόγου ὁμοίου πρὸς ἐκείνον δι' οὗ βεβαιῶται τὴν ἰδίαν αὐτῆς ὑπαρξιν, ἀλλὰ καὶ νὰ καταλήξῃ κατὰ τὰς διαφορὰς αὐτῆς παθήσεις εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο, ὅτι ὑπάρχει διαφορὰ ἀνάλογος καὶ εἰς τὰς ἐκτὸς ἡμῶν ἐνεργείας. Συμφωνεῖ μὲ τὸν κόσμον μᾶλλον ἢ μὲ τὰς αἰσθήσεις. Ἀπέναντι τούτων εἶναι μονάρχης ἐξείρετος, ξένος μὲν ἀντικρυ τῶν ὑπηκόων του, ἀλλ' ὅστις, δίδων αὐτοῖς νόμους καὶ τὰ ἠθητων ρυθμίζων, τοὺς πολιτίζει καὶ ἐξευγενίζει. Λοιπὸν, οὕτω δὲ ἀγαπῶμεν νὰ καταπαύωμεν τὸν λόγον πάντοτε, ἐν τῇ ψυχῇ μόνῃ, ἐστὶ τῶν διατεθειμένων ἀκτίνων διὰ μέσου τῶν αἰσθήσεων, ἐν τῇ ψυχῇ, φωτὶ κεντρικῷ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο λαμπρότερον, ὀφείλει νὰ θέσῃ τις τὴν ἰσχὺν καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ διαχωρίζειν ὅ,τι αἱ αἰσθήσεις δὲν διαχωρίζουσι, καὶ εἰσδύειν εἰς βᾶθη, ὅπου ἐκεῖναι δὲν φθάνουσιν. Οὐδέποτε θὰ γνωρίσῃ τις ὁποία ὑπάρχει σχέσις μεταξὺ τοῦ ἐκτὸς κόσμου καὶ τῶν εἰκόνων, ἄστινας ἐξ αὐτοῦ παρατηροῦμεν, ἢ ψυχῇ ὁμοίως δύναται ἐν πεποιθήσει νὰ πιστεύῃ, ὅτι τὰ διάφορα τῶν εἰκόνων τούτων σημεῖα ἀνταποκρίνονται πρὸς σημεῖα ἐξωτερικὰ κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν τοποθετημένα, καὶ ὅτι αἱ προσβάλλουσαι αὐτὴν αἰτίαι εἶναι κατὰ βᾶθος τῆς αὐτῆς φύσεως μὲ ἐκεῖνας, τῶν ὁποίων ἐνδομύχως αἰσθάνεται ἐαυτὴν κυρίαν.

B.

ΛΕΠΡΟΚΟΜΕΙΟΝ ΤΩΝ ΣΑΝΔΟΥΙΚΩΝ ΝΗΣΩΝ.

Ὅτε, τῷ 1855, ὁ πρίγκηψ Καμεχαμέχας Δ΄. καὶ ὁ αἰδέσιμος Γιούδ, ὁ παιδαγωγὸς ὑπουργὸς του, ταξιδεύοντες ὡς ὁ Τηλέμαχος μετὰ τοῦ Μέντορος, ἦλθον εἰς Παρισίους ὅπως ἐξαιτήσωνται ὑπὲρ τοῦ βασιλείου τῶν Σανδουϊκῶν νήσων τὴν προστασίαν τῆς Γαλλίας, λίαν ἐξεπλάγησαν εὐρόντες τὸν ἡμέτερον ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργῶν τοσαῦτον ἐξ ἀμαθείας ἀδιάφορον καὶ ἐρωτῶντα :

«Ποῦ κείνται αἱ Σανδουϊκαὶ νῆσοι;—Δὲν εἶναι αὐταὶ αἱ νῆσοι Φιγί;—Κατὰ τί διαφέρουσι τῶν λοιπῶν μεσημβρινῶν νήσων;—Οἱ αὐτόχθονες εἰσὶ πάντες ἀνθρωποφάγοι;—Ὅποια εἰδῶλα λατρεύουσι; κτλ.» Καίτοι οἱ Ἄγγλοι ἀξιοῦσιν ὅτι μᾶλλον τῶν Γάλλων ἐπίστανται τὴν γεωγραφίαν, οὐχ ἦντον τὸ 1875, μετὰ ἐξάμηνον διαμονὴν εἰς τὸ ἀρχιπέλαγος τοῦτο, νοήμων κόρη τῆς Ἀλβιῶνος, ἐφείλουσα ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὰς αὐτὰς ἐρωτήσεις τῶν ὁμοεθνῶν αὐτῆς, ἀπεφάσισεν ἵνα, ἀναπληροῦσα τὸ κενόν, δημοσιεύσῃ ὁλόκληρον τόμον ἐκ 480 σελίδων ὅστις ἀξίζει νὰ ἀναγνωσθῇ ἀπὸ τῆς πρώτης μέχρι τῆς τελευταίας, περιλαμβανομένου καὶ τοῦ προλόγου, ἐν ᾧ ἡ μὲν I. Bird ἐνόμισε καθήκόν της ν' ἀποδείξῃ 1) ὅτι αἱ Σανδουϊκαὶ νῆσοι δὲν ἀποτελοῦσι μέρος τῶν συμπλεγμάτων τῆς μεσημβρινῆς θαλάσσης, μόνον δὲ ὁμοιότητά τινα μετὰ τούτων ἔχουσιν ὡς πρὸς τὴν φυλὴν καὶ τὴν γλῶσσαν· 2) ὅτι αὐταὶ ἀποτελοῦσι τὸ μόνον σπουδαῖον ἀρχιπέλαγος τοῦ βορείου Εἰρηνικοῦ, ὠκεανοῦ, κείνται δὲ εἰς θέσιν πρόσφορον, ἧς ἕνεκεν ἀπέχουσι κατὰ τὴν αὐτὴν σχεδὸν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Καλλιφορνίας, τοῦ Μεξικοῦ, τῆς Κίνας καὶ τῆς Ἰαπωνίας. Αἱ Σανδουϊκαὶ νῆσοι ἀνεκαλύφθησαν τῷ 1778 ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου Κούκ, ὅστις ἐν μιᾷ ἐξ αὐτῶν, τῆ Χαβάη, ἐσφάγη ὑπὸ τῶν ἀγρίων τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1779. Εἰσὶ δὲ δώδεκα τὸν ἀριθμὸν, ἀλλ' ἐκτῶ μόνον κατοικοῦνται. Οὗσαι ἠφαιστειογενεῖς, ἔχουσι τὸ μέγιστον τῶν ἠφαιστειῶν τοῦ κόσμου, διαρκῶς ἐν ἐνεργείᾳ, καὶ τὸν εὐρύτατον τῶν ἐσβεσμένων κρατήρων. Τὸ κλίμα εἶναι λίαν ὑγιεινόν· οἱ ἐτήσιοι πνέουσι ἐπὶ ἑννέα τοῦ ἔτους μῆνας· αἱ ὑπὴνεμοὶ ἀκταὶ βρέχονται καλῶς, ἐξ οὗ παράγεται ἄφθονος βλάστησις. Οἱ κάτοικοι δὲ εἶναι ἀνθρωποφάγοι, ἀμφίβολον δὲ ἐάν ποτε ἦσαν τοιοῦτοι. Τὸ πάλαι ἦταν εἰδωλολάτραι, ἀλλὰ, τὸν χριστιανισμὸν ἀσπασθέντες ἀπὸ τοῦ 1819, παρήτησαν οἰκειοθελῶς τὰ εἰδῶλα αὐτῶν, ἅτινα ἤδη μόνον εἰς τὰ μουσεῖα τῶν ἱεραποστόλων εὕρισκονται. Αἱ

Σανδουϊκαὶ νῆσοι, καλούμεναι ἐπισήμως «Χαβαϊκαναὶ νῆσοι» ἀπαρτίζουσι ἀνεξάρτητον βασίλειον, οἱ δὲ ἐγγύριοι δεικνύουσι μεγάλην διάθεσιν πρὸς πολιτικὴν διοργάνωσιν, μὴ λαβόντες ἀνάγκην τριῶν ἢ τεσσάρων ἐπαναστάσεων ὅπως ὑποταχθῶσιν εἰς κληρονομικὸν καὶ συνταγματικὸν μονάρχην, ὅστις κυβερνᾷ μετὰ τῶν ὑπευθύνων ὑπουργῶν, μετὰ δύο βουλῶν, στρατοῦ μονίμου, ἀστυνομίας, ἀνωτάτου δικαστηρίου, ταχυδρομικῆς ὑπηρεσίας, ἐνὸς δικητοῦ ἐφ' ἐκάστης νήσου, συστήματος ἐκπαιδεύσεως τοῦ λαοῦ, ἀστυκοῦ καταλόγου, δικαστικῆς ἱεραρχίας, φόρων, χρέους δημοσίου, καὶ τοῦ πλείστου τῶν λοιπῶν εὐεργετημάτων ἢ ἐλαττωμάτων τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

Οἱ ξένοι κάτοικοι, 5,000 τὸν ἀριθμὸν (πρὸ πάντων Ἀμερικανοί), δὲν ἀναπληροῦσι δυστυχῶς τὴν προσγενομένην ἐλάττωσιν εἰς τὸν Χαβαϊκὸν λαόν, ὅστις, λογισθεὶς εἰς 400,000 ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου Κούκ, μόλις ἀνέρχεται εἰς 49,000 κατὰ τὴν ἀπαρίθμησιν τοῦ 1872. Τοιαύτη ἐλάττωσις φαίνεται ὅτι ἀπειλεῖ γενικὴν ἐξόντωσιν τῶν νησιωτῶν τούτων, αἵτινες, πρὸ πενήκοντα ἐτῶν, ἦσαν ἡμίγυμνοι ἄγριοι, πρεσβεύοντες σαρκικὴν εἰδωλολατρείαν, διατελοῦντες διηνεκῶς εἰς πόλεμον, θύοντες ἀνθρώπινα θύματα ἐπὶ τῶν βωμῶν τῶν θεῶν των, καὶ θυσιάζοντες ἑαυτοὺς χάριν τῆς ἰδιοτροπίας τῶν ἀρχηγῶν των. Ὁ πολιτισμὸς καὶ ἡ θρησκεία ἐνῶ ἐδίδασαν αὐτοῖς τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην, συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ ἐπιφέρωσι φυσικὴν ἀναλγησίαν, ὑποθαλαπομένην ὑπὸ τῆς ὠραιότητος τοῦ κλίματος καὶ τοῦ γονίμου τῆς γῆς, εὐκόλως λίαν καλλιεργούμενης. Μὴ ἄρα ἡ ἐργασία ἢ θεωρηθεῖσα ὡς ποινὴ, ἧτις ἐπεβλήθη τοῖς υἱοῖς τοῦ Ἀδάμ, εἶναι μᾶλλον κανὼν ὑγιεινῆς καὶ εἰς αὐτὴν ἔτι τὴν νῆσον τῆς Ἑδέμ; Μὴ ἄρα ἡ ἀνάμιξις τῶν λευκῶν μετὰ μαύρων οἰουδήποτε βαθμοῦ, εἶναι ὀλεθρία εἰς τούτους καθ' ὅλα τὰ γεωγραφικὰ πλάτη, ἀκόμη καὶ ὅταν οἱ λευκοὶ, οὐδόπως ἐχθρικῶς διακείμενοι, φέρωνται

πρὸς τοὺς αὐτόχθονας συμπαθῶς, σέβωνται τὴν πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν κατάστασιν αὐτῶν, δὲν ἀρπάζωσι τὴν ἐξουσίαν καὶ περιμένωσι μεθ' ὑπομονῆς ἵνα σημάνῃ ἡ ὥρα τῆς κυριαρχίας αὐτῶν;

Ἐφίσταται δυστυχῶς ὑπὸ τὸν αἴθριον τοῦτον οὐρανὸν, ἐν τῇ τοσοῦτον ὑγιεινῇ ταύτῃ ἀτμοσφαιρᾷ, φυσικὸν αἴτιον ἐρημώσεως λαοῦ, τὸ ὁποῖον ἐφείλομεν νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν; τοῦτο δὲ εἶναι ἡ λέπρα. Ἡ φοβερὰ αὕτη νόσος ἐμάστιζεν ἄρ' ἄγε τὸν τόπον ἄλλοτε; Μὴ τάχα πρό τινων μόνον ἐτῶν τὸ μεταδοτικὸν αὐτῆς συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐπαύξεισίν της, ὥστε ἡ κυβέρνησις ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ λάβῃ αὐστηρὰ ὑγειονομικὰ μέτρα; Ἄδῃλον.

Ὁ σκοπὸς ἡμῶν εἶναι νὰ δημοσιεύσωμεν ἀποσπάσματα τοῦ βιβλίου τῆς μίς Ἰσαβέλλης Βίρδ. Θὰ ἀρχίσωμεν δὲ ἐκ τῆς περιγραφῆς τοῦ καταστήματος τῆς Μολοκάης.

I.

Κατὰ τὸ 1865 τὸ Χαβαϊζνὸν Κοινοβούλιον, ἀναγνώρισαν ἐκ θλιβεροῦ ἀποτελέσματος ὅτι ἡ λέπρα εἶναι μεταδοτικὴ καὶ ἀνίατος συνάμα, ἀπεφάσισε νὰ προλάβῃ τὴν διάδοσιν αὐτῆς διὰ νόμου ἐπιτρέποντος εἰς τὸ ὑγειονομικὸν συμβούλιον νὰ ἰδρῦσῃ ἐν τῇ νήσῳ Μολοκάη κατάστημα ἐνθα νὰ μεταφερθῶσιν οἱ λεπροί. Οἱ ἐπιφορτισθέντες τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ νόμου ἀπήντησαν μεγάλης δυσκολίας εἴτε ἐκ μέρους τῶν θυμάτων, καταδικαζομένων οὕτως εἰς ἐξορίαν καὶ ἀπομόνωσιν, εἴτε ἐκ μέρους αὐτῶν ἐκείνων ἀκόμη οἵτινες ἐνδιεφέροντο ἵνα προφυλαχθῶσιν ἀπὸ τοσοῦτον ὀλεθρίαν συνάφειαν. Ἔως τότε οἱ ξένοι ἐνομίζοντο ἀπηλλαγμένοι τῆς τρομερᾶς ἀσθενείας; ἀλλ' αἴφνης φήμη διεδόθη ὅτι τινὲς αὐτῶν προσεβλήθησαν, τοῦθ' ὅπερ κῦξῆσε τὸν φόβον καὶ ἐδικαίωσε τοὺς ἰατροὺς ὅσοι δι' ἰσχυρίζοντο ὅτι ἡ νόσος καθὼ μεταδοτικὴ, οὐδενὸς ἐφείδετο. Οἱ λευκοὶ κάτοικοι, οἱ ἔχοντες στενωτάτας σχέσεις μετὰ τῶν αὐτοχθόνων, κατοικοῦντες συνεχῶς εἰς τὴν αὐτὴν οἰκίαν, κοιμώ-

μενοι ἐπὶ τῆς αὐτῆς ψάθης, τρώγοντες ἐν τῇ αὐτῇ τραπέζῃ, σβένοντες τὴν δίψαν των διὰ τῆς αὐτῆς κολοκύνθης, συνετάχθησαν μετὰ τῶν ἡττον ἀπαθῶν, τῶν παυσάντων νὰ ἀψιφῶσι τὸ μίασμα καὶ ν' ἀποκρύπτωσιν ἀπὸ τῆς ἰατρικῆς ἐρεῦνης τοὺς δυστυχεῖς προσβληθέντας ἢ τοὺς ἀπλῶς ὑπόπτους; διότι, ἐὰν εἰς τὰς Σανδουϊκὰς νήσους τὸ οἰκογενειακὸν ἐνστικτὸν εἶναι παραδόξως ἀσθενὲς, τὸ κοινωνικὸν ὁμῶς εἶναι ἐξόχως ἰσχυρὸν, καὶ μόνον ἀπὸ τοῦ 1873 ἐγένετο παραδεκτὸν ὅτι ἀνάγκη νὰ ληφθῶσι τὰ δέοντα μέτρα.

Μέγα παράδειγμα τῆς εἰς τοὺς νόμους ὑποταγῆς, δοθὲν ὑπὸ ἀνδρὸς ἰσχυροῦ καὶ δημοτικοῦ, ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν εἰς τοὺς πειθομένους τοῖς νόμοις ὡς καὶ εἰς τοὺς θεωροῦντας αὐτοὺς τυραννικοὺς καὶ ὡς προγραφὴν. Ὁ ἀνὴρ δ' οὗτος εἶναι ὁ δικηγόρος Βιλ Ραγσδάλ ὅστις ὑπῆρξε γραμματεὺς τοῦ νομοθετικοῦ σώματος καὶ ὅστις τυγχάνει νοήμων, εὐγλωττος, ἐμφαντικὸς, πνευματώδης καὶ εἴρων. Ἐνεδύετο κατὰ τὸν τελευταῖον πάντοτε συρμὸν μετ' ἐπιδεικτικῆς κομψότητος, καὶ μητρόθεν μὲν ἀνῆκεν εἰς τὴν αὐτόχθονα φυλὴν, πατρώθεν δὲ ἦν Ἀμερικανός. Οὗτος ἔγραψεν ἐπιστολὴν εἰς τὸν ἀστυνόμον ἵνα καταγγεῖλῃ αὐτὸς ἑαυτὸν ὡς λεπρὸν, ἔτοιμος νὰ καταλίπῃ τὴν πατρίδα του ἀμέσως, ἐνῶ ἠδύνατο νὰ ἀποφύγῃ ἀκόμη ἐπὶ τινα χρόνον τὴν ὑπόνοιαν τοῦ ὑγειονομικοῦ συμβουλίου, διότι μόλις εἶχον φανῆ τὰ πρῶτα ἐπ' αὐτοῦ συμπτώματα. Ὁ Βιλ Ραγσδάλ ἐπεβιβάσθη τῷ ὄντι ἐκουσίως ἐπὶ τοῦ πλοίου *Κιλιανέα*, μεταφέροντος τεσσαράκοντα λεπρούς; οἱ φίλοι του καὶ οἱ πολυάριθμοι γνωστοί του, οὗς ἀπεχαιρέτησε τὴν πρῶταν, συνώδευσαν αὐτὸν μέχρι τοῦ πλοίου, οἱ μὲν κλαίοντες, οἱ δὲ προσφέροντες αὐτῷ στεφάνους ἐξ ἀνθέων. Πρὶν ἢ ἐπιβιβάσθῃ, ἐστάθη ἐπὶ τῆς παραλίας καὶ ἐδημηγόρησεν εἰς τὸ πλῆθος προτρέπων νὰ ὑποταχθῶσι μεθ' ὑπομονῆς εἰς μέτρον ὅπερ ἐκήρυξε δίκαιον καὶ ἀναγκαῖον. Ὁφείλομεν νὰ ἀναφέρωμεν ἐπίσης τὴν χριστιανικὴν ἀφοσίωσιν τοῦ πατρὸς

Δαμιανού (*Damiens*), βέλγου ιερέως, ὅστις ἐξέλεξε πρὸς ἐξάσκησιν τοῦ ἱεροῦ ὑπουργήματός του τὴν ἀποικίαν ταύτην τῶν ἐκουσίως καὶ ἀκουσίως προγεγραμμένων, ἔνθα ἔχει ἐνώπιόν του νεοφύτους ἀπεχθεῖς τὴν ὄψιν, ὧν τινες τοσοῦτον δύσμορφοι ἐγένοντο ὑπὸ τῆς φρικαλέας νόσου, ὥστε ὁμοιάζουσι πρὸς ἀληθῆ τέρατα.

Οὐδεμία ἀτομικὴ διάκρισις ὑπάρχει μεταξὺ τῶν θυμάτων τούτων, ἐξ ὧν ἓν εἶναι ἐξαδέλφη τῆς βασιλίσσης Ἑμμας, χήρας τοῦ βασιλέως Καμεχαμέχα Δ'. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1865 μέχρι τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1874 ἀφίκοντο εἰς Μολοκάνην 445 προσβεβλημένοι, τούτων δὲ ἀπέθανον ἤδη 442. Τὴν στιγμὴν καθ' ἣν γράφω, μένουσιν 103, ὧν 22 παῖδιά. Τὸ πλεῖστον ἀνήκουσιν εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀπόρων καὶ ἐξ ἀνάγκης διατρέφονται δαπάναις τοῦ μικροῦ Χαβαϊζνοῦ βασιλείου. Καὶ τοι ἠκούσθησαν παράπονα τινὰ ὑπερβάντα τὰ ὅρια τῆς νήσου, ὀφείλομεν νὰ ἐπαινέσωμεν τὴν κυβέρνησιν διὰ τὴν φιλοanthρωπίαν αὐτῆς καὶ τὴν προθυμίαν τοῦ νὰ ἱκανοποιῇ τὰ δίκαια παράπονα τῶν πασχόντων.

Τὸ κατάστημα τοῦ Μολοκάνη δὲν ἔχει ἀρκετὰ δωμάτια, ὥστε ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην εὐρίσκεται μέγας ἀριθμὸς λεπρῶν. Ἡ τοιαύτη συσσωρεύσις δὲν ἀντίκειται ἀληθῶς εἰς τὰ ἔθιμα τῶν Χαβαϊζνῶν ὅσον εἰς τὰς Εὐρωπαϊκὰς ἰδέας· ἀλλ' οὐδεὶς ἰατρὸς ὑπάρχει τακτικὸς ὅπως θεραπεύῃ τὰς λοιπὰς ἀσθενείας, ὑφ' ὧν πάσχουσιν οἱ λεπροί. Ὁμιλήσωμεν ἐπίσης καὶ περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς νήσου.

Μολοκάνη, ἡ νῆσος τῶν ἐξορίστων λεπρῶν, εἶναι ἡ «*Molokaï aïma pali*,» ἡ νῆσος τῶν κρημνῶν, οἱ δὲ βράχοι οἱ ἀποτελοῦντες τὰ φυσικὰ αὐτῆς τείχη ὑψοῦνται καθέτως ἀπὸ τῆς θαλάσσης μέχρις ὕψους 1,000—2,500 ποδῶν—τείχη ζωγραφικοῦ μεγαλείου, ἅτινα ὡς οἱ βράχοι τῆς Χαβάης διατέμνονται ὑπὸ χαραδρῶν ἀπὸ τῶν λειμῶνων ἄχρι τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Ἐξέλεξαν δὲ διὰ τὴν συγκέντρωσιν καὶ τὴν τοποθεσίαν τῶν ἀσθενῶν πεδῖον λίαν

ἀλλόκοτον, 20,000 σχεδὸν πλέθρων κείμενον μεταξὺ τῆς θαλάσσης καὶ ἐνὸς κρημνοῦ 2,000 ποδῶν ὕψους, ὅστις εἶναι βατὸς μόνον διὰ ἐλικσιδοῦς ἀτραποῦ, ἐναερίου καὶ τοσοῦτον στενῆς, ὥστε εἶναι ἀδύνατον νὰ διέλθωσιν ἐκεῖθεν πρόβατα, διὸ τὸ κατάστημα τῶν λεπρῶν, ἐκ τοῦ κάτω μέρους ὀφείλει νὰ λαμβάνη τὸ κρέας, διὰ θαλάσσης, διότι τὸ μέρος τῆς ἀποβιβάσεως εἰς Καλαουπάπην, ὡς ὑπὸνυμνον τῆς Μαλουκάης, εἶναι ἐπίσης λίαν δύσκολον πρὸς προσέγγισιν.

Τρία μίλια μακρὰν τῆς Καλαουπάπης ὑπάρχει τὸ χωρίον τῶν λεπρῶν, ὅπερ προσφῶρος δύναται νὰ ὀνομασθῇ «ὁ φρικτότατος τόπος τῆς γῆς»—ἔδρα φρικταλέας νόσου καὶ βραδέως θανάτου, κατὰ τῆς ὁποίας ἡ ἐπιστήμη ἀπελπίζεται νὰ παλαίσῃ—κοινοῦ προσδοκώμενος ὑφ' ὧν, ὧν μόνη ἐνασχόλησις εἶναι τὸ ἀποθνήσκειν, σύζυγοι ἄνευ γυναικῶν, γυναῖκες ἄνευ ἀνδρῶν, τέκνα ἄνευ γονέων, γονεῖς ἄνευ τέκνων—ἄνδρες καὶ γυναῖκες «οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἐνδιαφερόμενοι εἰς πᾶν ὅ,τι συμβαίνει ὑπὸ τὸν ἥλιον,» καταδεδικασμένοι νὰ θεωρῶσι τὰς ἀπεχθεῖς ἀτραποὺς, δι' ὧν οἱ τῆς ἀτυχίας αὐτῶν σύντροφοι διέρχονται ὅπως φθάτωσι εἰς ἀηδῆς τέλος, καὶ γνωρίζοντες ὅτι διὰ τῶν αὐτῶν ἀτραπῶν ὀφείλουσιν ἐπίσης νὰ διέλθωσι.

Μικρὰ ἐκκλησία, παρὰ τὸν τόπον τῆς ἀποβιβάσεως, καὶ ἑτέρα εἰς Καλαβάο ἀποδεικνύουσι τὴν ἐκτακτον ἀφοσίωσιν τοῦ καθολικοῦ ἱερέως ὅστις, καίτοι ἠλπιζε προαγωγὴν, καίτοι τυγχάνει νέος καὶ ἔχει τὴν ἀνατροφὴν καὶ τὰ προσόντα ὅσα ἠδύνατο νὰ ἀποτρέψωσιν αὐτὸν τοιαύτης θυσίας, ἦλθεν εἰς τὴν εἰδεχθῆ ταύτην κοιλάδα, ἐκούσιος ἐξορίστος, διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ. Ὑπερβαλόντως θαυμάζει τις μανθάνων τὴν ἠρωικὴν πράξιν τοῦ πατρὸς Δαμιανοῦ. Οὐδεὶς ἀνάξιος σκοπὸς τῷ ἀπεδόθη καὶ ὁ φθόνος κατεσίγησεν. Ὁ αὐστηρότερος διαμαρτυρούμενος ἐλησμόνησεν ὅτι ὁ κληρικὸς, ὁ μιμούμενος τοσοῦτον κατὰ

γράμμα τὸ παράδειγμα τοῦ Θεανθρώπου καὶ τὴν ζωὴν θέμενος χάριν τῶν ἀδελφῶν του, ἦτο ρωμανοκαθολικὸς ἱερεὺς, καὶ αὐθόρμητον αἰσθημα, ἀνώτερον παντὸς λογισμοῦ τὸν ἀνεκέρυξεν ἕνα τῶν γρατιωτῶν τοῦ «εὐγενοῦς στρατοῦ τῶν μαρτύρων.»

Οἱ πλείστοι τῶν λεπρῶν οἰκοῦσιν εἰς Καλαβάο, ἐκεῖ δὲ εἶναι καὶ τὸ νοσοκομεῖον. Τὸ μέγιστον μέρος τῶν θυμάτων ἀνήκεν εἰς τὰς τάξεις τῶν πτωχοτέρων καὶ κατοικεῖ εἰς εὐτελεῖς καλύβας· ἀλλὰ δύο ἐπίσημα ἄτομα, ὁ κ. Ναπέλας καὶ ἡ ἔντιμος Π. Υ. Καίο, ἡ ἐξαδέλφη τῆς βασιλίσσης Ἐμμας, ἔχουσιν ὠραία ἐνδιακίματα καὶ ὅλας τὰς ἀνέσεις ὅσας δύναται νὰ παράσχη ὁ πλοῦτος. Τὸ νοσοκομεῖον συνίσταται ἐκ δώδεκα ξυλίνων οἰκημάτων, καλῶς ἀνηγερμένων ἐπὶ γηλόφων εὐαέρων καὶ ἐντελῶς κεκονιαμένων καὶ περικυκλοῦται διὰ περιφράγματος. Καίτοι ἐλπίζεται ὅτι τὸ λεπροκομεῖον δὲν θ' ἀποδειχθῆ μόνιμον τοῦ βασιλείου καθίδρυμα, οὐχ ἦτον ἐφύτευσαν ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ λειμῶνος δένδρα ἅτινα, μετὰ ἐν ἡ δύο ἔτη, θὰ ἀποτελέσωσι σκιὰν δροσεράν· αὐλαξ δὲ, σκαφεῖς ἀντὶ ἀδράς δαπάνης, φέρει ἐκεῖ μακρόθεν ἄφθονον ὕδωρ. Οἱ λεπροὶ ἀποθνήσκουσι ταχέως, ἀριθμοῦσι δὲ εἰς τὸ νοσοκομεῖον τεσσαράκοντα ἐτοιμοθανάτους. Ἐν τῷ κέντρῳ τῆς αὐλῆς τοῦ νοσοκομείου εἶναι τὰ κτίρια τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν, περιλαμβανομένου τοῦ φαρμακείου ὅπερ εἶναι ἐφωδιασμένον μὲ ὅλα τὰ φάρμακα· ἐν ἐλλείψει δὲ τακτικοῦ ἰατροῦ, αἱ κοινὰ ἀσθένειαι θεραπεύονται ὑπὸ νοήμονος Ἀγγλοῦ λεπροῦ. Εἰς τὴν αὐλὴν ταύτην εἰσὶν ἐπίσης τὸ γραφεῖον τοῦ γενικῆ ἐπιστάτου, ὅστις κρατεῖ τὸ λογιστικὸν καὶ τὴν στατιστικὴν τοῦ καταστήματος· ὁ διοικητὴς διαμένει ἐκεῖ, εἶναι δὲ ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ βασιλέως . . . ἀλλ' ὁ ἀληθὴς διοικητὴς — εἶναι ὁ θάνατος.

Ὅταν ὁ δικηγόρος Ραγσδάλ κατήγγειλεν αὐτὸς ἑαυτὸν ὡς λεπρὸν οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ προΐδῃ ὅποιον πρόσωπον θὰ διεδραμάτιζεν εἰς Μολοκάνην. Ἡ παρουσία ἀνθρώ-

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Η΄.)

που τισοῦτον ἰσχυροῦ διὰ τῆς εὐγλωττίας καὶ τῆς δημοτικότητός του ἠδύνατο νὰ ἦναι ἡ πολύτιμος ἀρωγὴ ἡ σπουδαία ἀμηχανία διὰ τὴν κυβέρνησιν. — Ἐν ἀπάσαις ταῖς δημοσίαις θέσεσιν ἃς ἀλληλοδιαδόχως κατέλαβεν, εἶχεν ἀποκτήσει καὶ διατηρήσει ἀξιοσημεῖωτον ἐπιρροήν. Πάντες οἱ ξένοι οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὰς Σανδουϊκὰς νήσους ἀκούουσι νὰ γίνηται λόγος περὶ τοῦ δυστυχικοῦ *Bill Ragsdale*, περὶ τῶν προτερημάτων καὶ τῆς δυστυχίας αὐτοῦ.

Μέχρι τοῦδε δὲν διέψευσε τὰς ἐλπίδας τῶν φίλων του, ἡ δὲ κυβέρνησις εὔρεν ἐν αὐτῷ πράκτορα δραστήριον ὡς καὶ συνετόν. «Κάλλιον νὰ ἦναί τις πρῶτος εἰς χωρίον ἢ δεύτερος εἰς τὴν Ῥώμην.» Ἴσως τοῦτο εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ διοικητὴς Ραγσδάλ, διότι οὕτω τὸν χαρακτηρίζουσι, καὶ τοι μόνον τὴν ἐπιστάσιαν τοῦ καταστήματος τῷ ἐνεπίστεύθησαν. Ἐξασκεῖ δ' ἐπὶ τῶν λεπρῶν εἰς Μολοκάνην, τὴν αὐτὴν ἐπιρροήν ἣν ἐξήσκει ἐπὶ τῶν πολιτῶν τοῦ Χιλό· ἀπολαύων δὲ τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ διοικητοῦ, θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξασκῆ αὐτὴν δεσποτικῶς, προτιμᾶ ὅμως νὰ ἀγαπᾶται διὰ τὴν μετριοφροσύνην του. Περιορίζων μόνος του τὴν ἰσχύον του, ὡς συνταγματικὸς πρόεδρος, προσέλαβε ὡς βοηθὸν ἐπιτροπὴν συγκειμένην ἀπὸ εἰκοσι μέλη, ἐκλεγόμενα μεταξὺ αὐτῶν τῶν λεπρῶν· ἀλλὰ διὰ τῆς ἀνατροφῆς του καὶ τοῦ χαρακτῆρός του δεσπόζει τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης, ἥτις ἀφίνει αὐτὸν νὰ ἀποφασίζῃ περὶ πασῶν τῶν ὑποθέσεων, χωρὶς τὸ παράπαν ν' ἀντιτείνῃ.

Ἡ τροφή εἶναι καλῆς ποιότητος. Καίτοι δ' ὁ ἀριθμὸς τῶν λεπρῶν αὐξάνει καὶ ἡ συγκοινωνία εἶναι δύσκολος, ἡ τροφή διανέμεται τακτικῶς καὶ ἀφθόνως. Ἐκαστος λεπρὸς λαμβάνει καθ' ἑβδομάδα 21 λίτρας πόη (1) καὶ 5 ἢ 6 λίτρας κρέατος. Ἐάν

(1) Τὸ πόη, ἡ ἐθνικὴ τροφή τοῦ ἀρχιεπισκόπου τοῦ Χαβαῆ, εἶναι φύραμα ἐκ ρίζης κάλου ἢ *arum esculentum*. Τὸ κάλο εἶναι ὠραῖον φυτὸν τῶν τροπικῶν μὲ πλατέα καὶ πράσινα τρυφερὰ φύλλα.

τὸ πλοῖον τὸ κομίζον τὰ τρόφιμα βραδύνη, ἀντικαθιστῶσι τὸ πόνη καὶ τὸ κρέας διὰ 9 λιτρῶν ὀρίζης, 4 λίτρας σακχάρους καὶ 4 λιτρῶν ἀτακέως (σολομοῦ). Ὁ σάπων καὶ τὰ ἐνδύματα παρέχονται ὑπὸ τῆς διοικήσεως· ἀλλ' ἐκτὸς τῶν ἀναγκαίων τούτων πραγμάτων, οἱ λεπροὶ οὐδὲν δύνανται νὰ προμηθευθῶσιν εἰμὴ διὰ τῆς ἐργασίας των ἢ διὰ τῶν βοηθημάτων τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν· ὅσοι, εἰς εὐτυχεστέρας ἡμέρας, εἶχον καφέ, καπνὸν, ἐνδύματα τοῦ συρμοῦ, κοχλιάρια, παιγνίδια, βιβλία, ἐργαλεῖα, κτλ. ὀφείλουσι νὰ ἀπαρνηθῶσιν αὐτὰ, ἐκτὸς ἂν ἔχωσιν εἰς Χαβάην ἢ εἰς Χιλῶ φίλους ἐνθουσιμένους τοὺς πάσχοντας, διότι ἡ ἀποστολὴ πάντων τούτων τῶν πραγμάτων γίνεται ἐπίσης διὰ προσώπων φιλελεγκμόνων πρὸς τὸν πατέρα Δαριανὸν, ἵνα τὰ διανείμῃ αὐτοῖς, ἀλλ' εἰς λίαν μικρὰν ποσότητα, ὥστε πάντες δὲν λαμβάνουσι μερίδιον.

Ἐκτὸς τῶν δύο καθολικῶν ἐκκλησιῶν, ὑπάρχει εἰς Καλαβάο παρεκκλήσιον διαμαρτυρομένων μετὰ ἱερέως λεπροῦ ὡς τὸ ποίμνιον αὐτοῦ, καὶ δύο σχολεῖα ἐνθα τὰ 22 παῖδιά τοῦ καταστήματος ἐκπαιδεύονται εἰς Χαβαϊανὴν γλῶσσαν ὑπὸ διδασκάλου λεπροῦ. Ὑπάρχει προσέτι κατάστημα, ἐξ οὗ οἱ λαμβάνοντες παρὰ τῶν οἰκογενειῶν των χρήματα δύνανται νὰ ἀγοράζωσι πράγματα εἰς τιμὰς ἀρκούσας δι' ἀποζημιώσιν τῶν ἐξόδων τοῦ ἐμπορίου πρὸς μετακόμισιν αὐτῶν. Ἡ κλίσις τοῦ ἐνδύεσθαι κομψῶς ὑφίσταται εἰσέτι παρὰ τοῖς λεπροῖς ἀμφοτέρων τῶν φυλῶν, ἀπαντῶνται δὲ εἰς Καλαβάο γυναῖκες αἰτινες, καίτοι εἰδεχθεῖς ὡς Γοργόνοι, ἀντικαθιστῶσι τοὺς ὄφεις τῆς κεφαλῆς τῆς Μεδοῦσης διὰ στεφάνου ἐξ ἀνθέων, ἀποδεικνυόμεναι φιλάρεσκοι καὶ ὑποβλέπουσαι τοὺς θαυμαστάς.

II.

Ὁ βασιλεὺς Καλακαούχας (1) καὶ ἡ βα-

(1) Ὁ νῦν βασιλεὺς Κολακαούχας ἐξελέγη διάδοχος τοῦ ἀποβιώσαντος Λουναλίλου, ὅστις ἐπίσης δι' ἐκλογῆς ἀνεδείχθη διάδο-

σίλισσα Καπιολάνη, σύζυγός του, ἐπισκεφθέντες τοὺς ὑπηκόους των ἐν Μολοκῆ ἐγένοντο δεκτοὶ μετ' ἐγκαρδίων ἀνευφημιῶν καὶ ἐχαιρετήθησαν ὑπὸ μουσικῆς συνισταμένης ἀπὸ ὀρχήστραν ἐκ λεπρῶν. Ὁ μονάρχης ἀπύθηνεν αὐτοῖς βασιλικὴν προσφώνησιν εἰπὼν ὅτι ὑπέγραψεν ἀκουσίως τὸ ψήφισμα ἀναγαίου χωρισμοῦ, ὅπερ φεῦ! ἀναγνωρίζουσι καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι, καὶ ὑποσχεθεῖς ὅτι ἡ κυβέρνησις του οὐδὲν θὰ παραβλέψῃ ὅπως μειλίσῃ τὴν σκληρὰν ταύτην ἐξορίαν. Ὑποτίθεται, δικαίως ἢ ἀδίκως, ὅτι ἡ ἀπάθεια εἶναι ἐκ προνοίας μία τῶν συνεπειῶν τῆς λέπρας· οἱ ἀτυχεῖς ὅμως ὑπήκοοι τοῦ βασιλέως Καλακαούχα ἔκουον τὸν μονάρχην αὐτῶν μετὰ ζωηρᾶς συγκινήσεως, πολλοὶ μὲν δακρυρροῦντες, ἅπαντες δὲ λίαν συγκεκινημένοι ὄντες, ἐκ τῆς συμπαθοῦς ἐπισκέψεως ἣν ἔκαμε πρὸς ἐκείνους αἰτινες εἶχον ἤδη τὸν ἕνα πόδα ἐν τῷ τάφῳ.

Ἐκ τινος ἐκθέσεως ἀνδρὸς συνοδεύσαντος τὴν Α. Μεγαλειότητα μετὰ δύο μελῶν τοῦ

χοῦ τοῦ ἀποβιώσαντος τελευταίου ἡγεμόνος τῆς καμεχαμεχανῆς δυναστείας. Ὁ πρῶτος τῶν ὀμωνύμων Καμεχαμέχα βασιλέων ἦν Καμεχαμέχας ὁ Μέγας, ὅστις ἀπεβίωσε τῷ 1819. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Καμεχαμέχα τοῦ Β' κατελύθη ἡ λατρεία τῶν εἰδώλων, πρῶτου τοῦ μεγάλου ἱερέως Χεβαχέβχ παραδόσαντος αὐτὰ τῷ πυρί. Ὁ Καμεχαμέχας ἀπεβίωσεν ἐξ Ἰερσῆς τῷ 1828 ἐν Λονδίῳ, ὅπου εἶχε μεταβῆ μετὰ τῆς συζύγου του, διάδοχος του δ' ἀνεδείχθη ὁ Καμεχαμέχας Γ', ὅστις ἐπισήμως καθιέρωσε τὸν χριστιανισμόν ὡς θρησκείαν τοῦ ἔθνους του καὶ ἐβασίλευσεν ἔτη 30. Καμεχαμέχας ὁ Δ' στεφθεῖς τῷ 1854 ἀπεβίωσε τῷ 1863 μετὰ τοῦ νεαροῦ υἱοῦ του τὸν θάνατον. Ἡ βασίλισσα Ἐμμα ἢ Καλιλεονάλη εἶναι ἡ χήρα του. Ἡ δυναστεία του ἐτελείωσε τῷ 1873, θανόντος τοῦ ἀδελφοῦ του Καμεχαμέχα τοῦ Ε'. Ὁ Λουνίλος μόνον μῆνας τινὰς ἐβασίλευσεν.

ὕγειονομικοῦ συμβουλίου ἀποσπῶ τὸ ἐπόμενον λεπτομερὲς διήγημα·

«Ὅτε ἀπεδιβάσθημεν, εὔρομεν τοὺς λεπροὺς συνηγμένους περὶ τοὺς διακοσίους ἢ τριακοσίους (τὸ κατάστημα ἠρίθμει ἑξακοσίους ἐνενήκοντα ἑπτὰ τοιοῦτους), διότι εἶχον προειδοποιηθῆ περὶ τῆς ἐπισκέψεώς μας, ἔχαιρετήθημεν δὲ ὑπὸ φαιδρᾶς μουσικῆς. Ἡ ὄρχήστρα συνίστατο ἐκ τεσσάρων ὀργάνων, δηλ. ἐνός τυμπάνου, μιᾶς σύριγγος καὶ δύο πλαγιαύλων, οἱ δὲ μουσικοὶ, νέοι ἔτι, ἦσαν πάντες φρικωδῶς παραμορφωμένοι ὑπὸ τῆς λέπρας. Ἡ φαιδρὰ αὕτη μουσικὴ παρήγαγεν εἰς ἡμᾶς παράδοξον ἐντύπωσιν, βλέποντας τὰ ἀτυχῆ ταῦτα πλάσματα, καὶ δυσκόλως ἠδυνάμεθα νὰ ὑποκρύψωμεν κρᾶμα εὐσπλαγχνίας καὶ ἀποστροφῆς θεωροῦντες ἑαυτοὺς περικυκλωμένους ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ὑπὸ προθύμου πλήθους, μειδιῶντος πρὸς ἡμᾶς μὲ πρόσωπα τὰ ὁποῖα καὶ γελοιογράφος ἀκόμη θὰ ἐφοθεῖτο. Τινὲς ἔτεινον τὴν χεῖρα ἵνα ζητήσωσι συμπαθητικὴν χαιραψίαν, ἀπεμακρύνοντο ὅμως μὲ τὴν κεφαλὴν κεκλιμένην, ὅτε διὰ χειρονομίας ὑπενθυμίζομεναῦτοἰς ὅτι εἶναι λεπροί, προγεγραμμένοι ἐκ τῆς κοινωνίας, ὧν ἡ ἔφασις εἶναι μολυσμῆς. Εὐμενεῖς τινες ἐρώτησεις τοῦ ἱατροῦ, δόκτορος Τρουσῶ, ἠλάττωσαν τὴν στενοχωρίαν ἧτις ἐπῆλθε κατὰ τὴν πρώτην συνάντησιν. Ὅλιγον κατ' ὀλίγον τὸ πλῆθος αὐτὸ ἤρχισε νὰ λαλῆ μὲ θάρρος καὶ νὰ γελά, ὡς πάντες οἱ Χαβαΐανοὶ νησιῶται, οἱ καθ' ἑξὶν ἀδιάφοροι· ἐκτὸς δὲ ἐξαιρέσεων τινων, μόλις ἀπελείφθησαν αὐτοῖς ἴχνη τῆς θλιβερᾶς μελαγχολίας ἣν φυσικῶ τῷ λόγῳ ἔδει νὰ προσδοκᾷ τις ἐκ τοιοῦτων δυστυχῶν ὄντων. Λίαν εὐχαριστημένοι ἐφαίνοντο ἐκεῖνοι πρὸς οὐδὲ τὸν λόγον ἀπευθύναμεν, καὶ πάντοτε μετὰ προθυμίας ἀπήντων. Ἀνεγνωρίσαμεν πολλοὺς φίλους καὶ γνωρίμους, οἵτινες, ἄφαντοι γενόμενοι, ἐνομίζοντο τεθνεῶτες. Ἐκ τούτων εἰς ἦτο μέλος τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας καὶ νοῆμον μέλος τοῦ νομοθετικοῦ σώματος τοῦ 1868. Ὅπε ἐπλησιάζσαμεν εἶπομεν αὐτῷ «Εἰσθε ἀρ-

χατοὶ γνώριμος; Ναι, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, καὶ τὸν ἀνευρίσκετε εἰς ζῶντα τάφον.» Τυχχάνει δὲ εἰς τῶν προκρίτων τῆς ἀποικίας ταύτης, τὸ δὲ ὑγειονομικὸν γραφεῖον διώρισεν αὐτὸν ἐπιθεωρητὴν τοῦ δημοσίου καταστήματος.

Ἄπαντες οἱ λεπροὶ δὲν φαίνονται εἰς προσβεβλημένοι ὑπὸ τῆς νόσου. Παρατηρήσαμεν δὲ τινὰς οἵτινες ἠδύναντο νὰ διαβῶσι διὰ τῶν ὁδῶν μας χωρὶς νὰ ὑποθεθῶσιν ἔχοντες λέπραν. Καὶ ὅμως εἶχον αὐτὴν ὑπὸ τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην μορφήν· παρὰ τοῖς μὲν ὑπῆρχεν εἰς τ' ἄκρα τοῦ σώματος, μόνον τῶν σαρκῶν καταβιβρωσκομένων καὶ σπηωμένων τῶν ὀστέων τῶν ποδῶν ἢ τῶν χειρῶν· παρὰ τοῖς ἄλλοις δὲ ἐξεδηλοῦτο διὰ μελανῶν ἐπὶ τοῦ δέρματος κηλίδων. Τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶδος τῆς λέπρας, ὅπερ φαίνεται ἅμα προσεκτικῶς ἐξετάσῃ τις τὸν πάσχοντα, εἶναι, ὡς λέγουσι, τὸ χειρότερον, τὸ ὀλεθριώτερον καὶ τὸ δολιιώτερον, διότι εἶναι τὸ μᾶλλον μεταδοτικόν. Ἐδειξάν ἡμῖν γυναῖκάς τινὰς ἐκ τοῦ εἴδους τούτου πασχούσας, αἵτινες, περιδιαβάζουσαι κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν, οὐδόλως ἐφαίνοντο ὅτι ἦσαν γυναικεῖα πλάσματα.

Ἀφοῦ ἡ εὐαισθησία ἡμῶν ὑπέφερε σκληρῶς ἐκ τῆς θέας τοῦ πλῆθους τῶν λεπρῶν οἵτινες παρευρέθησαν εἰς τὴν ἀποβίβασιν ἡμῶν, πῶς νὰ περιγράψωμεν τὴν ἐντύπωσιν ἣν ἐνεποίησαν ἡμῖν ἐκεῖνοι οὐδὲ εἶδομεν κατὰ τὴν ἐπίσκεψίν μας εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Μόλις ἀπελείποντο αὐτοῖς ἴχνη ἀνθρωπίνης μορφῆς. Αἱ αἵθουσαι τοῦ νοσοκομείου τούτου διατηροῦνται λίαν καθαραὶ καὶ καλῶς ἀερίζονται· ἀλλ' ἡ ἐσωτερικὴ ἀτμόσφαιρα ἐφάνη ἡμῖν ἀναδίδουσα ἐσμὴν πτώματος. Ὅποιον θέαμα παρέσχον ἡμῖν ἅπαντες οὗτοι οἱ δυστυχεῖς, ὧν οἱ μὲν ἐνόκλαζον ἐπὶ τῶν ψυχῶν των ἢ στρωμάτων των, οἱ δὲ ἐκάθηντο ἐπὶ τῆς ἐδρας των. Πραγματικὰ ὄντα πτώματα, ἀναπνέοντα εἰσέτι καὶ περιφέροντα ἐφ' ἡμῶν τὸ βλέμμα τῶν ὑελωδῶν ὀφθαλμῶν των, ὑπενθυμίζον ἡμῖν τὰ φαντάσματα καὶ τοὺς βρυκόλακας ἅτινα

περιμένουσιν, ὡς λέγουν, τὴν νύκτα, ὅπως κορέσῃ τὴν ἀδδπραγίαν των καὶ τὴν δίψαν των ἐπὶ τῶν ζώντων καὶ τῶν ἀρτίως ταφέντων νεκρῶν.

Οὐδέποτε θὰ λησμονήσω ὅτι εἰς μίαν τῶν αἰθουσῶν κομφὸν παιδίον, τριῶν ἢ τεσσάρων ἐτῶν, μὲ γλαυκοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ κόμην ξανθὴν, ἐγερθὲν ὅταν ἐπλησιάζαμεν, παρετήρει ἡμᾶς μετὰ τῆς γλυκείας ἐκείνης ἐκφράσεως τῆς προκαλοῦσης τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ θωπεύωμεν τὰ παιδία—ἀλλ' ἀδύνατον νὰ ἐνδώσωμεν εἰς τὴν δειλὴν αὐτὴν πρόσκλησιν. Τὸ ἀγγελόμορφον πλάσμα ἐγεννήθη μὲ τὴν προπατορικὴν κληῖδα ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς λέπρας. Ἐστρέψαμεν τὴν κεφαλὴν ὅπως μὴ ἴδωμεν αὐτὸ κλαῖον.

«Εἰς ἑτέραν αἶθουσαν εἶδομέν τινα, ὅστις ἦτο ἴσως αὐτὸς ὁ πατὴρ τοῦ δυστυχοῦς μικροῦ λεπροῦ καὶ ὅστις ἦτο πλέον σωρὸς ἐν σήψει σαρκός· πνοὴ τις διέφευγεν εἰσέτι, πνοὴ ἀσθενῆς, ἣτις, μετὰ τινος ὥρας, ἐμελλε νὰ ἦναι ἡ τοῦ θανάτου ψυχωρραγία· δεκατρεῖς ἄλλοι ἀσθενεῖς προηγήθησαν αὐτοῦ ἀπὸ μιᾶς ἐβδομάδος, ἐπὶ πεντήκοντα ὀκτὼ δ' ἐπιζησάντων τὴν ἡμέραν τῆς ἐπισκέψεώς μας, εἴκοσιν ἕτεροι ἐμελλον ν' ἀποθάνωσι πρὶν ἢ παρέλθῃ ἡ δευτέρα ἐβδομάς.»

Φεῦ! ἐπρεπε ν' ἀναστήσῃ ὁ Θεὸς εἰς τὰς Σανδουϊκάς νήσους δεύτερον προφήτην Ἐλισσαιὲ ἢ Ἐλισσαιὸν, πρὸς ὃν ὁ βασιλεὺς Καλακκούχας, καθ' ὃ ἐπραττεν ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ Ἰωσαφάτ, νὰ στέλλῃ ἐκείνους οἵτινες θὰ ἀπετείνοντο αὐτῷ, ὡς ὁ Ἰωσαφάτ ἔστειλε τῷ Ἐλισσαιὲ Νεζμάν τὸν στρατηγὸν τοῦ βασιλέως τῆς Συρίας, θεραπευθέντα ἐκ τῆς λέπρας ἀφ' οὗ ἐλούσθη ἐν τῷ Ἰορδάνῃ (1). Ἀλλ' ὅταν τις ἐπισκέπτεται τὸ νοσοκομεῖον τοῦ Καλαβάο τότε μείζονα τοῦ Ἐλισσαιὲ προφήτην πρέπει νὰ ἐπι-

(1) Βασιλείων Β', κεφάλαιον ε'.—Ἐπτάκις ἐβουθίσθη εἰς τὸν Ἰορδάνην, κατὰ τὸν λόγον τοῦ ἀνθρώπου τοῦ Θεοῦ· καὶ ἡ σὰρξ αὐτοῦ ἀποκατέστη ὡς παιδίου μικροῦ, καὶ ἐκαθαρίσθη.—Σημ. Ὁμήρου.

καλεσθῆ, αὐτὸν τὸν Σωτῆρα, ὅστις διὰ μόνης τῆς ἀφῆς ἐθεράπευσε τοὺς λεπροὺς τῆς Γαλιλαίας.

Ὁ ἐπισκεπτόμενος τὴν Μολοκάνν, τὴν τοῦ θανάτου ταύτην κοιλάδα, ἐπανακάμπει τοῦλάχιστον μὲ τὴν εὐχαρίστησιν ὅτι οἱ Παρίαὶ οὗτοι, οἱ ἐξόριστοι, προγεγραμμένοι καὶ καταδικασμένοι εἰς πρῶτον θάνατον, οὔτε ὑπὸ τῆς θρησκείας, οὔτε ὑπὸ τῆς φιλανθρωπίας ἐγκατελείφθησαν. Ἡ Χαβαϊανὴ κυβέρνησις, καίτοι ὀλίγους ἔχουσα πόρους, οὐδὲν ἀμελεῖ πράγματι ὅπως συγκεράσῃ τὸν τελευταῖον σταθμὸν τῆς ἐπαχθοῦς αὐτῶν ὁδοιπορίας, αἱ δὲ κυβερνήσεις τῆς πεπολιτισμένης Εὐρώπης οὐδόλως θὰ ἠδύναντο νὰ πράξωσι κάλλιον.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ).

Σ. ΣΤΑΗΣ.

ΜΗΧΑΝΙΚΗ.

ΤΟ ΠΙΕΣΤΗΡΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΓΛΙΚΟΥ «ΧΡΟΝΟΥ».

Ἄπαντες ἀνομολογοῦσιν ὅτι ἡ ἐφημερίς, μάλιστα ἡ καθ' ἐκάστην ἐκδιδομένη, εἶναι ἔργον θαυμάσιον. Τὸ ἐπινόημα τοῦτο τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ ὡς χαρακτήρ καὶ δύναμις τυγχάνει μοναδικόν· πλὴν τόσον συνείθισαν εἰς τὰ θαυμάσια, ὥστε σπανίως ἐρωτῶσι πῶς κατέστη δυνατὴ ἡ ἐκδοσις τῆς ἐφημερίδος. Πῶς τῶντι ἄνευ τῆς ἐλαχίστης διακοπῆς κατορθοῖ ὁ Χρόνος, ἡ ἐγκυκλοπαιδικὴ αὕτη ἐφημερίς, ἥ ἐκαστον φύλλον περιέχει τόσα γράμματα, ὅσα τόμος σχήματος ὀγδόου ἐκ πεντακοσίων σελίδων, νὰ ἐκδιδῆται καθ' ἐκάστην; Βεβαίως μεγίστη εἶναι ἡ καθημερινὴ ἐργασία πρὸς διάταξιν τῆς ὕλης καὶ ἐπίσης ἀξία λόγου τυγχάνει ἡ ἀπαραίτητος πρὸς ἐκδοσιν τοῦ φύλλου δεξιότης, πλὴν οἱ πλείστοι τῶν ἀναγνωστῶν ἀγνοοῦσι διὰ τίνων